

1. תלמוד בבלי, בבא מציעא פה ע"א-ע"ב

אמר רב יהודה אמר רב: מאי דכתיב (ירמיהו ט') מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דבר פי ה' אליו ויגדה על מה אבדה הארץ, דבר זה אמרו חכמים ולא פירשוהו, אמרו נביאים ולא פירשוהו, עד שפירשו הקדוש ברוך הוא בעצמו. שנאמר (ירמיהו ט') ויאמר ה' על עזבם את תורת אשר נתתי לפניהם. אמר רב יהודה אמר רב: שלא ברכו בתורה תחילה.

אמר רב חמא: מאי דכתיב (משלי י"ד) בלב נבון תנוח חכמה ובקרב כסילים תודע. בלב נבון תנוח חכמה - זה תלמיד חכם בן תלמיד חכם, ובקרב כסילים תודע - זה תלמיד חכם בן עם הארץ. אמר עולא: היינו דאמרי אינשי: אסתירא בלגינא קיש קיש קריא.

אמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא: מאי דכתיב (איוב ג) קטן וגדול שם הוא ועבד חפשי מאדניו, אטו לא ידעינן דקטן וגדול שם הוא? אלא, כל המקטין עצמו על דברי תורה בעולם הזה - נעשה גדול לעולם הבא, וכל המשים עצמו כעבד על דברי תורה בעולם הזה - נעשה חפשי לעולם הבא.

ריש לקיש הוה מציין מערתא דרבנן, כי מטא למערתיה דרבי חייא איעלמא מיניה. חלש דעתיה, אמר: רבוננו של עולם לא פלפלתי תורה כמותו? יצתה בת קול ואמרה לו: תורה כמותו פלפלת, תורה כמותו לא ריבצת. כי הווי מניצו רבי חנינא ורבי חייא, אמר ליה רבי חנינא לרבי חייא: בהדי דידי קא מינצית? חס וחלילה, אי משתכחא תורה מישראל מהדרנא לה מפילפולי! - אמר ליה רבי חייא לרבי חנינא: בהדי דידי קא מינצית? דעבדי לתורה דלא תשתכח מישראל? מאי עבידנא, אזלינא ושדינא כיתנא, וגדילנא נישבי, וציידינא טבי ומאכילנא בשרייהו ליתמי, ואריכנא מגילתא וכתבנא חמשה חומשי, וסליקנא למתא ומקרינא חמשה ינוקי בחמשה חומשי, ומתנינא שיתא ינוקי שיתא סדרי, ואמרנא להו: עד דהדרנא ואתינא - אקרו אהדדי ואתנו אהדדי, ועבדי לה לתורה דלא תשתכח מישראל. היינו דאמר רבי: כמה גדולים מעשי חייא!

2. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קיט עמוד ב

אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה¹: אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל תינוקות של בית רבן.

3. תלמוד בבלי מסכת נדרים דף פא עמוד א

שלחו מתם: הזהירו בערבוביתא, הזהירו בחבורה, הזהירו בבני עניים שמהן תצא תורה, שנאמר: יזל מים מדליו, שמהן תצא תורה. ומפני מה אין מצויין ת"ח לצאת ת"ח מבניהן? אמר רב יוסף: שלא יאמרו תורה ירושה היא להם. רב ששת בריה דרב אידי אומר: כדי שלא יתגדרו על הצבור. מר זוטרא אומר: מפני שהן מתגברין על הצבור. רב אשי אומר: משום דקרו לאינשי חמרי. רבינא אומר: שאין מברכין בתורה תחלה, דאמר רב יהודה אמר רב, מאי דכתיב: מי האיש החכם ויבן את זאת? דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולא פירשוהו, עד שפירשו הקדוש ברוך הוא בעצמו, דכתיב: ויאמר ה' על עזבם את תורת וגו', היינו לא שמעו בקולי היינו לא הלכו בה! אמר רב יהודה אמר רב: שאין מברכין בתורה תחלה.

4. תלמוד בבלי מסכת מנחות דף צח עמוד א

¹ נכדו של רבי יהודה הנשיא, עורך המשנה, ותלמידו של רבי חייא

דתניא: ויאריכו הבדים - יכול לא היו נוגעין בפרוכת? תלמוד לומר: ויראו; אי ויראו, יכול יהו מקרעין בפרוכת ויוצאין? תלמוד לומר: לא יראו החוצה, הא כיצד? דוחקין וכולטין בפרוכת ודומין כמין שני דדי אשה שנאמר: צרור המור דודי לי בין שדי ילין.

5. שו"ת הרשב"א חלק ה סימן נב

עוד שאלת למה נתקן נוסח הברכה מחצה נמצא ומחצה נסתר / כלומר בגוף שני ובגוף שלישי/.

תשובה דע דיש לבעלי החכמה סוד נשגב ואין לנו כאן עסק בנסתרות. ואמנם יש טעם נגלה גדול התועלת במה שתקנו נוסח הברכות כן ר"ל בנגלה ובנסתר / כלומר בגוף שני ובגוף שלישי/. לפי שכבר ידעת דשני יסודות יש שעליהם נבנה הכל. האחד לדעת שהוא ית' מחויב המציאות ושאין ספק בזה כלל כמו שנתבאר ונתפרסם המופת עליו ביאור רב. והב' שאין אמתתו ית' מושגב / מושגת / כי אם לעצמו ית' לבד והוא במציאותו נגלה לכל ובאמתת מהותו נסתר ונעלם מהכל. וכדי לקבוע שתי הפנות האלה בנפשותינו קבעו הנוסח בנגלה ונסתר. ברוך אתה כמדבר עם מי שהוא נמצא מפורסם עם שהוא מדבר עמו פנים אל פנים. וכדי שלא תשבש המחשבה שהוא ית' נמצא כמציאות שאר הנמצאים (ושחס) [וישי יחס] בין מציאותו למציאותם קבעו אשר קדשנו, לקבוע בנפשותינו שאע"פ שהוא מפורסם מהות מציאותו נעלם ונסתר שאי אפשר לדבר בו רק בנסתר ברוך הוא.

6. מהר"ל מפראג, ספר תפארת ישראל, הקדמה

וזה שאמרו שם (נדרים פא א) גם כן 'מפני מה אין תלמידי חכמים מצוים שיוצאים מהם תלמידי חכמים, מפני שאין מברכין בתורה תחלה'. כי אף אם היו מברכין בפה, מכל מקום דבר הזה - שהוא נתינת התורה - צריך לברך השם יתברך בכל לבו, ובזה יש לו האהבה הגמורה אל השם יתברך. ואף אם הוא תלמיד חכם והוא צדיק גמור, רחוק הדבר הזה שיברך השם יתברך בכל לבו על נתינת התורה כפי הראוי.

ועוד כי התלמיד חכם לבו דבק אל התורה, כי חביבה התורה על לומדיה. ובשביל אהבתם לתורה, דבר זה מסלק אהבת המקום בשעה זאת שבאים ללמוד. כי כאשר באים ללמוד תורה, ואהבתם אל התורה, אין בלמוד שלהם האהבה אל השם יתברך במה שנתן תורה, כי אין האהבה לשנים. כי כל אהבה היא דבקות בנאהב, ואם דבק בזה - אינו דבק באחר. ולפיכך אהבת התורה, שהיא חביבה עליהם, דבר זה מסלק שאין הברכה בכל לבו אל השם יתברך במה שנתן התורה. וזה ש'אין מברכים בתורה תחלה'.

7. תלמוד בבלי מסכת שבת דף ל עמוד א

כשבנה שלמה את בית המקדש ביקש להכניס ארון לבית קדשי הקדשים, דבקו שערים זה בזה. אמר שלמה עשרים וארבעה רננות ולא נענה. פתח ואמר: שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד, רהטו בתריה למיבלעיה, אמרו: מי הוא זה מלך הכבוד? אמר להו: ה' עזוז וגבור. חזר ואמר: שאו שערים ראשיכם ושאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד. מי הוא זה מלך הכבוד ה' צבאות הוא מלך הכבוד סלה ולא נענה. כיון שאמר ה' אלהים אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דוד עבדך - מיד נענה. באותה שעה נהפכו פני כל שונאי דוד כשולי קדירה, וידעו כל העם וכל ישראל שמחל לו הקדוש ברוך הוא על אותו עון.